

DARSLARDA AKTDAN FOYDALANISH METODIKASI

Djabborova Mashxura Xabibullayevna

Andijon Viloyati Izboskan tumani 5-umumiy o`rta ta`lim maktabi

O`zbek tili fani o`qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu malakaviy ishda o`qituvchining darslarda AKTdan foydalanish imkoniyatining nazariy va amaliy jihatlarini ko`rib chiqish vazifasi qo`yiladi. O`qituvchilar tomonidan darslarga tayyorgarlik ko`rish va mavzu bo`yicha o`z axborot bankini yaratish maqsadida foydalanilishi mumkin bo`lgan, ba`zi dasturlar, o`quv materiallari va Internet saytlariga havolalar keltirilgan.

Kalit so`zlar: axborot, AKTdan foydalanish, dastur, dasturdan foydalanish, zamonaviy o`qituvchi, ko`rgazmalar, kompyuter dasturlari, samaradorlikni oshirish

*“O`qituvchi butun umri davomida o`qiydi.
Agar o`qituvchi o`qishdan to`xtasa,
undagi o`qituvchilik o`ladi!” K. D. Ushinskiy*

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi. Zamonaviy maktablarda qanday talablar qo`yilmoqda? Dunyoning turli mamlakatlaridagi o`qituvchilarning bu boradagi qarashlari juda yaqin. Bugungi kunda o`quvchilar maktab o`quv dasturining asosiy kursini muvaffaqiyatli o`rganishlari yetarli emas, ular mustaqil bo`lishni, axborot bilan ishlashni va bilim olishni o`rganishlari kerak. Zamonaviy maktabdagi o`quvchilarga tayyor bilim berish emas, balki ularga qanday qilib bilim olishni o`rganish kerak. Faqat shundagina ular XXI asr axborot jamiyatida muvaffaqiyatga erishishlari mumkin.

Biroq, shuni aytish joizki, bolalar biror axborotni qachon bajonidil o`rganishadi va o`zlashtirishadi, qachonki ularda shu narsaga nisbatan qiziqish bo`lsa. Hozirgi kunda o`quvchilar uchun eng jozibador axborot manbalaridan biri kompyuter va Internetdir. O`quvchilarning bu qiziqishlaridan kelib chiqqan holda darslarda AKTdan to`g`ri foydalanish o`quv jarayonining yanada sarmahsul bo`lishini ta`minlaydi. Shunday qilib, ta`lim jarayonida AKTdan foydalanish modaga hurmat emas, balki ongli zaruratdir.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) dan samarali foydalanish imkonini beradigan eng muhim metodologik tamoyillardan biri kompyuter texnologiyalarini an`anaviy shakl va usullar bilan birlashtirish hisoblanadi.

Darsda zamonaviy elektron darsliklar, virtual kimyoviy laboratoriyalar, Internet, yangi o'quv vositalaridan foydalaniladi. O'qituvchining vazifasi bu mablag'larni o'quv materiallarining mazmuniga, maktab o'quvchilarining yoshiga va psixologik xususiyatlariga muvofiq tanlashdir. Darsda AKTdan foydalanish maqsadga yo'naltirilgan va metodik asoslangan bo'lishi kerak.

Demak, bugungi kunda hayotimiz axborot va kommunikatsiya jarayonlarini ta'minlaydigan texnologiyadan ajralmas bo'lib qolganligi bois, AKTga asoslangan ta'limni yaratish zarurati tug'ildi.

Ma'lumki, faqat an'anaviy ta'lim usullaridan foydalangan holda, bu muammoni hal qilishning iloji yo'q, maktabda quyidagi imkoniyatlarni yaratish zarur va shartlar yaratilmoqda, bu esa quyidagilarni ta'minlaydi:

- har bir o'quvchini faol bilim jarayoniga jalb qilish;
- turli xil muammolarni hal qilish uchun birgalikda ishlash;
- turli masalalar bo'yicha mustaqil fikr yuritish uchun butun dunyodagi axborot markazlarida kerakli ma'lumotlardan foydalanish.

Darslarda AKT dan didaktik va rivojlantiruvchi vositasi sifatida foydalanish

Darsning samaradorligi asosan o'qitish usullari va ularning tuzilishini mohirona tanlashga bog'liq. Zamonaviy pedagogika nafaqat bir qator stereotiplardan ozod bo'lishni, balki darslarning o'zgaruvchan usullarini yaratishni tavsiya qiladi.

Kompyuter texnologiyalarining o'quvchilarning bilim faoliyatiga ta'siri shubhasiz: kompyuter o'yinlari o'quv jarayoniga qo'shilganda yangi ma'lumotlar bilan tanishish qiziqarli bo'lishi mumkin. Kompyuter texnologiyalari zamonaviy ta'lim talablariga muvofiq modernizatsiya qilingan mavjud usullar asosida ta'lim sohasida qo'llaniladi.

Bilimlarni mustahkamlash, maktab mavzulariga qiziqishni rivojlantirish uchun o'quvchilarga ijodiy vazifalar beruvchi **krossvord** jumboqini tuzishda, mavzu bo'yicha **rebus**, tarqatma qo'llanmalari darslarda qo'llash o'z samarasini beradi. **Crossword Forge** –krossvord jumboqlarni yaratish uchun ajoyib dastur. Krossvordni yaratish uchun faqat bir qator savollar va javoblarni yaratish kerak, qolgan jarayon esa avtomatik ravishda amalga oshiriladi. Dastur fon, shriftlar va matn o'lchamlari uchun maxsus ranglardan foydalanishga imkon beradi. Bundan tashqari, jumboq uchun har qanday tasvirdan foydalanish mumkin. An'anaviy vertikal gorizontal Crossword jumboqlariga qo'shimcha ravishda, dastur foydalanuvchi krossvord mavzusiga tegishli so'zlarni topishi kerak bo'lgan og'zaki jumboqlarni yaratishga imkon beradi. Bundan tashqari, lug'atlarni import qilish va eksport qilish imkoniyati mavjud. Natijada siz rasm, matn fayli yoki internetda joylashtirilishi mumkin bo'lgan SWF fayli sifatida saqlashmumkin.

Edraw Max - grafikalar, sxemalar, diagrammalar, ish jarayoni rejalari, indeks kartalari va ma'lumotlar bazasi diagrammasi uchun ideal yechimga ega bo'lgan ko'p funksiyali dasturdir. Bu dasturdan kimyo fanida foydalaniladigan didaktik materiallarni yaratish uchun qo'llaniladi.

Kompyuter simulyatsiyasi kimyoviy jarayonlarni o'rganishda ajralmas bo'lib, ularni bevosita kuzatish haqiqiy emas yoki qiyin. Kompyuter texnologiyalari portlovchi yoki zaharli moddalar, noyob yoki qimmatbaho reagentlar, juda tez yoki asta-sekin sodir bo'lgan jarayonlar bilan reaksiyalarni namoyish etish imkonini beradi, bu esa maktab sharoitida mumkin emas. Misol uchun, elektrokimyoviy korroziyani o'rganishda o'quvchilar bir necha daqiqada ushbu juda sekin boradigan jarayonning mexanizmini ko'rib chiqishlari mumkin.

Ba'zilar **AKTdan foydalanish misollari** ta'limda ular raqamli doska, planshetlar, interaktiv jadvallar, raqamli kitoblar, o'quv dasturlari va raqamli o'qitish platformalari.

Bizning hayotimizga yangi texnologiyalarni kiritish biz yashayotgan dunyoni butunlay o'zgartirdi. Ushbu modifikatsiyalar orasida biz ta'lim sohasida sodir bo'lganlarni topamiz, ularda hozirgi paytda dars berish jarayoni takomillashtirish uchun foydalanilmaydigan sinfni ko'rish g'alati.

Sinfda o'quvchilarni rag'batlantirish va ularning bilimlarini yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ko'plab AKT vositalari mavjud. Ammo, ularning barchasidan foydalanganimiz uchun emas, balki biz yaxshi mutaxassis bo'lamiz va bolalar ko'proq tarkibni o'rganadilar.

Qaysi vositalarni, nima uchun va nima uchun ishlatishni tanlashimiz kerak, chunki ularning barchasi o'quvchilarimiz uchun ma'lum bir tarkibni anglashi uchun bir xil darajada samarali va samarali bo'lmaydi

Interfaol doska - bu kompyuter, proektor va ekrandan tashkil topgan, uni ko'rsatgich yordamida boshqarish mumkin. Taxtaning har xil turlari mavjud, garchi biz bu erda taqdim etayotganimiz eng keng qo'llanilgan bo'lsa-da, boshqasi paydo bo'ladi, interaktiv sensorli ekran. U oldingisidan ekranni barmoqlarimiz bilan boshqarishimizga imkon beradiganligi bilan farq qiladi.

Raqamli taxta bizga sinfda ko'plab tadbirlarni amalga oshirishga imkon beradi. Quyida biz eng tez-tez uchraydiganlarini qisqacha tushuntirib beramiz:

Biz noutbukdan keladigan har qanday ma'lumotni loyihalashtirishimiz mumkin, chunki taxta biz uning tarkibini kengaytirilgan tarzda eshitishimiz va ko'rishimiz mumkin bo'lgan katta monitorga aylanadi. Ushbu tarkib orasida odatda eng keng

tarqalgan: umumiy va o'quv dasturlari, videolar, musiqa, veb-sahifalar, taqdimotlar, hujjatlar va boshqalar. Bundan tashqari, siz ular bilan raqamli doskasiz kompyuterda bo'lgani kabi muomala qilishingiz mumkin.

Bundan tashqari, keyinroq taqdim etadigan multimedia vositalaridagi tarkibni, agar uni kabel orqali to'g'ri ulasak, loyihalashimiz mumkin: CD, DVD, kamera ...

Kengashlarda har qanday yosh va hudud uchun mo'ljallangan o'zlarining o'qitish vositalari va manbalari mavjud. Boshqa tomondan, biz tasvirlar, tovushlar va musiqa banklaridan ham foydalanishimiz mumkin yoki agar maqsadlarimizga erishish uchun mavjud portallar va veb-saytlardan foydalanishni ma'qul ko'rsak.

Interfaol jadvallar - bu kamroq tarqalganiga qaramay, bolalar guruhidagi bolalar guruhida ishlatilishi mumkin bo'lgan yana bir vosita. Uning afzalliklaridan biri shundaki, uning 27 dyuymli diametrini hisobga olgan holda, u oltita bolani ishlatishi mumkin, ular xuddi raqamli taxtadek raqamli tarkib bilan ishlaydi.

Bu o'quvchilar ishlayotgan raqamli tarkib tufayli o'zaro fikrlashish va bahslashish onlariga ega bo'lishlari uchun yaratilgan. Ular ekranga teginish imkoniyatiga ega bo'lgani uchun juda yoqadi va u tarkibiga kiritilgan barcha o'yinlar interaktivdir.

Uning vazifalari boshqa raqamli vositalar bilan bir xil. Farqi shundaki, uning ishlatilishini engillashtirish uchun uning balandligi eng kichigiga moslashtiriladi.

Boshqa tomondan, u bolalar intuitiv ravishda zavqlanish paytida va barmoqlarini ishlatganda o'rganishi mumkin bo'lgan ta'lim o'yinlarini ham o'z ichiga oladi. Biroq, uning yuqori narxi va faqat olti kishiga mo'ljallangan imkoniyatlari tufayli u juda keng tarqalmagan.

Biz allaqachon bilganimizdek, ular zambarak, televizor, videodan keyin sinfga kelgan birinchi vositalar deb aytish mumkin edi ... Boshqa vositalar singari u ham individual, ham guruhda ishlashga imkon beradi va talabalarni ajoyib tarzda rag'batlantiradi. unda ular amalga oshiradigan tadbirlar.

Boshqa tomondan, bolalar uchun biron bir aniq mavzu bo'yicha o'rgangan narsalarini o'zlashtirishi yoki agar xohlasa, uni kengaytirishi yaxshi o'quv vositasi hisoblanadi.

Bu o'ynoqi asbob bo'lgani uchun, bolalar o'ynash yoki kompyuterda ishlashni qanday ajratishni bilishmaydi, lekin o'ynash yoki ishlash, aniq narsa shundaki, ular undan foydalanishni o'rganishadi va yangi bilimlarni egallaydilar, shuning uchun maktablarda u har safar mavjud yanada sifatli pedagogik dasturlar va dasturlarni taklif qilish.

Biz allaqachon bilganimizdek, ular zambarak, televizor, videodan keyin sinfga kelgan birinchi vositalar deb aytish mumkin edi ... Boshqa vositalar singari u ham individual, ham guruhda ishlashga imkon beradi va talabalarni ajoyib tarzda rag'batlantiradi. unda ular amalga oshiradigan tadbirlar.

Boshqa tomondan, bolalar uchun biron bir aniq mavzu bo'yicha o'rgangan narsalarini o'zlashtirishi yoki agar xohlasa, uni kengaytirishi yaxshi o'quv vositasi hisoblanadi.

Bu o'ynoqi asbob bo'lgani uchun, bolalar o'ynash yoki kompyuterda ishlashni qanday ajratishni bilishmaydi, lekin o'ynash yoki ishlash, aniq narsa shundaki, ular undan foydalanishni o'rganishadi va yangi bilimlarni egallaydilar, shuning uchun maktablarda u har safar mavjud yanada sifatli pedagogik dasturlar va dasturlarni taklif qilish.

Yangi texnologiyalar paydo bo'lishi bilan biz turli xil bilimlar sohalarida ishlash uchun foydalanishimiz mumkin bo'lgan turli xil dasturlardan, o'quv platformalaridan yoki onlayn faoliyatlari mavjud bo'lgan sahifalardan foydalanishimiz ham mumkin bo'ldi.

Shu tarzda biz yanada zerikarli yoki tushunishi qiyin bo'lgan mavzularni o'rganishni juda qiziqarli qilishimiz mumkin.

Ushbu turdagi mashg'ulotlardan asosiy mazmuni tushuntirilgandan so'ng foydalanish tavsiya etilsa ham, ba'zi o'qituvchilar talabalar e'tiborini jalb qilish uchun tushuntirish vaqtida ularni allaqachon kiritmoqdalar.

Boshqa tomondan, ular bolalarga qog'ozda yuboriladigan uy vazifalarini qo'llab-quvvatlash uchun ham ishlatilishi mumkin.

Ko'p hollarda bizning o'quvchilarimiz ushbu turdagi faoliyatni amalga oshirish uchun qurilmadan foydalansalar yaxshi o'rganishadi, chunki protsedura yanada interaktiv va dinamikdir.

Multimedia resurslari bu darslarni har doim kam monoton qilish uchun sinfda ishlatilib kelinadigan vositalar. Boshqacha qilib aytganda, biz yuqorida aytib o'tganimizdek zamonaviyroqlardan oldin biz abadiy ishlatib kelgan narsalar keldi.

Ba'zi misollar quyidagilardir: televizor, video, DVD, to'p ... Hozirda ular boshqa zamonaviy vositalarni to'ldiruvchi vosita sifatida foydalanilmoqda, ammo men ularni eslatib o'tishni qulay deb topdim, chunki ular boshqalarning rivojlanishi uchun asos bo'lgan.

O'yin va o'qitish vositasi sifatida video o'yinlar juda foydali bo'lishi mumkin. Ulardan foydalanish ko'rish, vosita harakatlari va fikrlash bilan bog'liq bo'lgan ko'nikmalarni takomillashtirish, mustahkamlash yoki rivojlantirishga yordam beradi.

Ularning mavzulari har xil, aksariyati fanga oid tarkibni o'qitishga qaratilgan. Biroq, boshqalari harakat va ko'rishga yo'naltirilgan, masalan, sport o'yinlari.

Bundan tashqari, video o'yinlar shaxsga jamoaviy ishlarni rivojlantirishga, impulsiv xatti-harakatlarni boshqarishga va xavotirni kamaytirishga yordam beradi.

bu robototexnika sohasi, ayniqsa o'qitish va ta'limga qaratilgan. Maqsad elektronika, hisoblash, mexanika va boshqa sohalar bilan bog'liq tushunchalarni o'rgatish bo'lsa juda foydali.

Uning o'qitilishi cheklanmagan, uni boshlang'ich bosqichdan keyingi bosqichga qadar har qanday ta'lim darajasida tayyorlash mumkin. Bolalar uchun bu ularni zamonaviy mavzular bilan tanishtirishning ajoyib usuli, shuningdek ularga robototexnika yoki shunga o'xshash narsalarga qiziqishi yoki yo'qligini aniqlashga imkon beradi.

□ Umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'limni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, har tomonlama kamol topgan avlodni tarbiyalash, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash;

□ xalq ta'limi tizimiga ilg'or xorijiy tajribani, o'quv – tarbiya jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni, shu jumladan ta'lim berishning innovatsion usullarini joriy etish, o'quv va o'quv – uslubiy adabiyotlarning yangi avlodini yaratish, fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish;

□ o'quvchilarning bilim darajasini baholash bo'yicha xalqaro dasturlar va tadqiqotlarda (PISA, TIMSS, PIRLS va boshqalar) umumta'lim muassasalari o'quvchilarining ishtirokini tashkil etish;

□ maktablarni, shu jumladan o'quv sinflari ichini yangi qulay mebellar, zamonaviy o'quv va laboratoriya uskunalari, darsliklar va o'quv – uslubiy materiallar, kompyuter va multimediya texnikasi, videokuzatuv tizimlari bilan jihozlash;

□... 2030 yilga qadar umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'limni tizimli, mintaqaviy va maqsali rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini, shuningdek, uni amalga oshirish bo'yicha “yo'l xaritasini” o'z ichiga olgan Xalq ta'limi tizimini rivojlantirishning uzoq muddatli konsepsiyasini yaratish vazifalari belgilab berilgan.

Yuqoridagi vazifalardan kelib chiqqan holda zamonaviy darslarga bir qator umumiy talablar qo'yilmoqda:

- o'quvchilarni ongli, chuqur va mustahkam bilim bilan qurollantirish;
- o'quvchilarning hayotga tayyorlanishiga yordam beradigan kuchli ko'nikma va qobiliyatlarni shakllantirish;

- darsda ta’limning ta’lim samaradorligini oshirish, o’quvchilarning ta’lim jarayonida shaxsiy xususiyatlarini shakllantirish;

- o’quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ularning umumiy va maxsus xususiyatlarini rivojlantirish;

- kitob bilan ishlash, bilimlarni mustaqil o’rganish va chuqurlashtirish yoki to’ldirish malaka va ko’nikmalarga ega bo’lish va olgan bilimlarni amalda ijodiy qo’llash qobiliyatlarini rivojlantirish.

Yuqori sifatli zamonaviy darslarda javob berishi kerak bo’lgan umumiy talablarni ko’rib chiqish uchun quyidagi eng muhimlarni ajratib ko’rsatish mumkin:

1. Darslarda eng yangi yutuqlaridan foydalanish, ilg’or pedagogik, o’quv-tarbiya jarayoni qonuniyatlariga asoslangan darsni yaratish;

2. Barcha didaktik printsiplarning (ilmiy, ko’rgazmalilik, tushunarlik va boshqalar) optimal nisbati bo’yicha darsni amalga oshirish;

3. Kimyo fanini o’qitishda o’quvchilarning tabiiy-ilmiy tasavvurini shakllantirish maqsadida fanlararo bog’lanishdan foydalanish;

4. Dars materiallarini hayot bilan bog’lash(o’quvchilarning amaliy va kundalik faoliyati), kimyoviy madaniyatni moddalar, materiallar va kimyoviy jarayonlar bilan xavfsiz ishlashga o’rgatish;

5. Darslarning yorqin, qiziqarli, samarali nazariy va eksperimental faktlar bilan boyitilishini ta’minlash;

6. Har bir darsning natijalarini aniq loyihalashtirish va rejalashtirish;

7. Darslarda ko’rgazmali va tarqatmalardan foydalanish tajribalarini, shuningdek, maxsus amaliy mashg’ulotlar o’tkazish.

Zamonaviy o’qituvchi: o’quv materialini qiziqarli va tushunarli tushuntiradi; ta’lim usullarini tanlashga qodir; muvofiq; kognitiv faoliyatni ijobiy qo’llab-quvvatlaydi; o’quvchilarga samarali ta’sir ko’rsatishi mumkin; o’quvchilarni rivojlantiradi, yangi fikrlash uslublarini shakllantiradi.

Xulosa va tavsiyalar

Xulosa qilib aytganda, ta’lim sohasida AKT’dan foydalanish dars samaradorligini oshirishni ta’minlashda ta’lim-tarbiya jarayonining barcha bosqichlarini jadallashtirish; o’quvchini har tomonlama rivojlantirish; axborot jamiyati sharoitlarida maktab bitiruvchilarini hayotga tayyorlash; global axborotlashtirish

jarayonlari sababli kelib chiquvchi ijtimoiy buyurtmani bajarish kabi vazifalarni amalga oshirish imkonini beradi.

Kimyo darslarni o'tkazishda AKTdan to'g'ri foydalanish quyidagi imkoniyatlarni yaratib beradi:

- * vaqtni tejaydi;
- * materialning ko'rgazmaliligini ta'minlaydi;
- * o'qitishning hissiy, estetik, ilmiy ishonchini oshiradi;
- * turli analizatorlarga ta'sir qilish orqali bilimlarni o'zlashtirish jarayonini optimallashtiradi;
- * ta'limni shaxsiylashtiradi;
- * darsning eng muhim muammosiga e'tibor beradi;
- * istalgan vaqtda tanish bo'lgan materialga yana qaytib boradi;
- * o'quvchilarning o'quv materiallaridan mustaqil foydalanishga imkon beradi.

Darslarda AKTdan foydalanishda o'qituvchilar uchun quyidagi tavsiyalarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Didaktik materiallarni to'plash, mavzu bo'yicha axborot bankini yaratish.
2. Ta'limning yangi texnik vositalarini, dasturiy mahsulotlarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish.
3. AKTdan foydalangan holda o'z darslarini yaratish.
4. Professional va ijodiy tanlovlarda ishtirok etish.
5. Masofaviy ta'lim orqali o'z bilimlarini oshirib borish.

Hozirgi zamon darsi deb o'quvchilarning darsda 100 foizlik faol ishtirokini ta'minlovchi, ilg'or pevagogik texnologiyalardan foydalanilgan, texnik vosita lar bilan jihozlangan hamda yuqori samaradorlikka erishilgan darsni tushunamiz.

Hozirgi zamon o'qituvchisi esa tadbirkor tarbiyachi va pedagog, o'z fanining ustasi hamda dars berayotgan fanni, ilmiy haqiqatni yosh avlodga san'atkorona o'rgatadigan, o'z mehnati bilan jamiyatning ma'naviy talablarini bolalarga anglatadigan, o'z ustida muntazam ish olib bordigan, pedagogik texnologiyalardan xabardor shaxs bo'lishi lozim. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amalda qo'llash orqali o'qituvchining haqiqiy o'qituvchilik faoliyatiga o'tishi, ya'ni u bolani o'qitishi

emas, o'quvchilarning bilimlarni o'rganish, o'zlashtirish bo'yicha qiyin mehnatiga rahbarlik qilish, ularga qulay, oson, maqsadga tez yetkazadigan va samarali yo'l - yo'riqlar usullarni to'g'ri tanlab ko'rsatish va amalda samarali qo'llash orqali o'z pedagogik mahoratini hamda o'quvchilarning bilimlari sifati va tarbiyalanganlik darajasini oshirib borishga erishishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Markes, P. (2008). Raqamli taxta. Peremarklardan tiklandi. to'r
2. Tapscott, D. (1997): Raqamli muhitda o'sish. Bogota Mc Graw-Hill.
3. de Caso, A. M., Blanco, J., & Navas, G. AKT BOLALIK TA'LIMINING IKKINCHI DAVLATIDA.
4. Maydon, M. (muvofiqlashtiruvchi) (2001): Axborot jamiyatida ta'lim bering. Bilbao. Desclée.